

tidsskrift.dk

Oprettelsen af Missions- og Handelsstationen Angmagsalik paa Grønlands Østkyst.

Geografisk Tidsskrift, Bind 12 (1893)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0012-PDF/gto_0012_66855.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=66855>

pdf genereret den : 22/5-2008

Virkeligheden ogsaa mere og mere, i alle Tilfælde i enkelte Distrikter, at gaa op for de indfødte Forstanderskabs-Medlemmer, at det gjælder om at indskrænke Fattighjælpen til det mindst Mulige. Tager man hver af Kolonierne for sig, fremgaaer det, at i de fem Underperioder er der kun et Distrikt, nemlig Holstensborgs, hvor den udgivne Fattighjælp efter Gjennemsnittet for hvert Femaar er større end den samtidig uddelte Understøttelse efter § 11 A, og ved samtlige for Kolonierne anførte Gjennemsnitstal (60) finder dette Forhold kun Sted i 19 Tilfælde, altsaa i omtrent ét af hvert tre Gjennemsnitstal. Ser man imidlertid med uhildet Blik paa hele Forholdet, vil man sikkert give mig Ret i, at Udtalelsen om Almissememberne i Grønland er uberettiget og aldeles ikke overensstemmende med de faktiske Forhold; for at være korrekt skulde Fattighjælpen ikke alene gennemgaaende være større end de udgivne Understøttelser, men vel endog indtage en fremtrædende Plads i de for Befolkningen beregnede Indtægtskilder, og dette er jo langt fra Tilfældet.

Som foran omtalt, er Dr. Rink i sin Beregning over den aarlige Indtægt for en grønlandsk Familie paa 5 Personer gaaet ud fra, at den aarlig konsumerer 6000 Pd. Kjød og Fisk, 2 Tdr. Spæk eller Tran og 26 Sælkind foruden Fugleskind, Bær, Flydebrænde osv. og han har anslaaet dette Forbrug til 136 Kr., idet han har ansat disse Produkter „til nogenlunde sand-

synlige Priser“, o: bl. a. ca. 2 Øre for et Pund Kjød eller Fisk. En saadan Beregning har imidlertid intet Værd til Afgjørelse af Spørgsmaalet om, hvorledes en grønlandsk Familie er stillet i økonomisk Henseende i Sammenligning med Forholdet andensteds. Gjælder det en Sammenligning med Livsvilkkaarene her i Danmark, vil det være indlysende, at Beregningen kommer til at fremvise et fejlagtigt Resultat, naar man paa den ene Side ved Udregningen af Værdien af de fra Danmark indførte Varer ansætter disse til deres forholdsvis høje Indkjøbspriser, og paa den anden Side beregner Landets egne Produkter til saa uforholdsmæssigt lave Priser som 2 Øre for et Pund Kjød eller Fisk. Den Mængde Kjød og Fisk, som den grønlandske Sæl-fanger eller den danske Husmand bruger til Livets Ophold, har for dem begge for saa vidt samme Værdi. Men betragter man de ovenfor anførte Tal, der angive Mængden af de Produkter, hvorover en grønlandsk Familie raader, behøver man iøvrigt ikke nogen nærmere Beregning af disse Produkters Pengeværdi for at fastslaa, at en grønlandsk Familie i Henseende til Livsvilkaar nærmest kan sammenstilles med en dansk Husmandsfamilie, der har saa megen Jord, at der derpaa kan holdes 2 a 3 Køer; disse Familier ville til Livets Ophold raade over omtrent det samme Beløb i rede Penge og den samme Mængde Næringsmidler, erhvervede ved deres eget Arbejde.

Oprettelsen af Missions- og Handelsstationen Angmagsalik paa Grønlands Østkyst.

Ved G. Holm, Kaptajn i Flaaden.

(Hermed et Kort i Texten.)

Allerede i Midten af forrige Aarhundrede fortalte Grønlanderne til Europæerne paa Grønlands Vestkyst, at der højt oppe paa Grønlands Østkyst skulde findes en stor, beboet Plads. De Indfødte fortalte, at den laa paa saa høj Bredde, at Solen om Sommeren ved Midnat endnu beskinne Fjældenes Toppe og, at her var det eneste Sted paa hele Østkysten, hvor der fandtes Fiskeri, nemlig efter Angmagsætter (Lodder)¹⁾.

Da Graah efter sin Hjemkomst fra Grønlands

Østkyst berettede, at Kysten nordfor Umivik (64 $\frac{1}{3}$ ° N. Br.), der for mange Aar siden havde været beboet, nu ikke mere var det¹⁾, tillagde man ikke mere de tidligere Efterretninger nogen Tiltro, men antog lige til vor Tid, at ingen større beboede Egne fandtes paa Grønlands Østkyst.

Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland udsendte mig til Sydgrønland i 1880 og gav mig bl. a. ogsaa den Opgave at søge Oplysninger om Forholdene paa Grønlands Østkyst, thi man havde isinde at gjenoptage

¹⁾ David Cranz: „Historie von Grønland.“ 1765—1770.
Peder Olsen Walloes Dagbog i Ugeskriftet „Samleren“. 1787.

¹⁾ W. A. Graah: „Undersøgelses-Reise til Østkysten af Grønland.“ 1882.

Undersøgelsen af denne, særlig for at faa Afgjørelse paa Spørgsmaalet, om Østerbygden kunde have ligget paa denne Kyst. Jeg traf paa denne Rejse ved Pamiagdlok (Grønlands sydligste Handelssted) sammen med Østgrønlændere, der meddelte mig Beretninger, der lignede dem, man havde faaet i Midten af forrige Aarhundrede, nemlig at der et Sted langt nordpaa, efter Beskrivelsen i Omegnen af Kap Dan, skulde findes en stor beboet Plads, som kaldtes *Angmagsalik*.

Da det i 1883 overdroges mig at lede Konebaads-Expeditionen til Grønlands Østkyst, satte jeg det som Maal for min Rejse et naa Angmagsalik, om hvis Herligheder Østgrønlænderne havde udbredt sig meget, og hvor man derfor endnu kunde antage, at den gamle Østerbygd kunde have ligget. Denne Expedition, der udførtes i Aarene 1883—85, gav i Hovedsagen et negativt Resultat, idet der ikke fandtes ringeste Antydning af, at Østerbygden kunde have ligget paa Grønlands Østkyst, men vi traf sammen med Eskimoerne ved Angmagsalik, en Stamme, som ikke tidligere havde været i Forbindelse med den civiliserede Verden. Det var meget livlige og opvakte Folk, som med Begjærlighed hørte paa, hvad min Styrer, Kateket Johannes Hansen (Hansérak), fortalte om Religion og Moral, og som ivrigt udtalte Ønske om at blive oplærte i Kristendommen. De vilde gjerne rejse sydpaa til Vestkysten, nu da de hørte, at Vejen dertil ikke var saa lang, siden vi havde kunnet rejse op til dem paa én Sommer, men jeg anmodede dem om at blive deroppe, idet jeg udtalte som min Overbevisning, at der i Løbet af nogle Aar vilde komme Lærere op til dem.

Det blev da ogsaa efter vor Hjemkomst besluttet at oprette en Missionsstation i Forbindelse med et mindre Handelsanlæg ved Angmagsalik, men paa Grund af forskellige Forhold, som jeg ikke her skal komme ind paa, er dette først nu kommet til Udførelse, altsaa ti Aar efter at jeg første Gang kom derop. De Indfødte ere da ogsaa blevne kjede af at vente deroppe, og mange ere rejste sydpaa og om til Vestkysten. Man har dog søgt at faa dem til at rejse tilbage igjen, idet man har fortalt dem om Oprettelsen af Stationen. Ligeledes har Lejtnant *Ryder*, der med Sælfangeren „Hekla“ aflagde et Besøg ved Angmagsalik i 1892, søgt at faa dem til at blive, hvor de vare. I Tiden fra 1884 til 1892 var Befolkningen ved Angmagsalik aftagen fra 413 Individuer af begge Kjøen til 294. Jeg antager dog, at flere, som vare begyndte at rejse sydpaa, men som endnu opholdt sig ved Umivik paa $64\frac{1}{3}^{\circ}$ N. Br., senere ere vendte tilbage.

I sidste Rigsdagssamling lykkedes det Hs. Excell. Indenrigsminister Herring, der bestandig med stor Interesse har arbejdet for Grønlændernes Vel, at faa bevilget Midlerne til Oprettelse af Missions- og Handelsstationen ved Angmagsalik. Den kgl. grønlandske Handels Skruebarkskib „Hvidbjørnen“, som jeg førte, bestemtes til at overføre Personalet og Materiellet til Stationen. Personalet bestod af Missionæren, Pastor *F. C. P. Rüttel*, med Hustru, Handelsbestyrer *Johan Petersen*, der gjentagne Gange tidligere har været deroppe, nemlig som Tolk med mig i 1884—85 og med Lt. *Ryder* i 1892, samt 2 Haandværkere. Det havde været Meningen, at en paa Seminariet i Godthaab uddannet grønlandsk Kateket med Familie ogsaa skulde have været derop; men da Kateketen, umiddelbart før han skulde gaa ombord i det Skib, som skulde føre ham fra hans Hjemstavn i Vestgrønland, blev farlig syg, maatte hans Rejse opgives, og det var nu for sent til at finde en Stedfortræder.

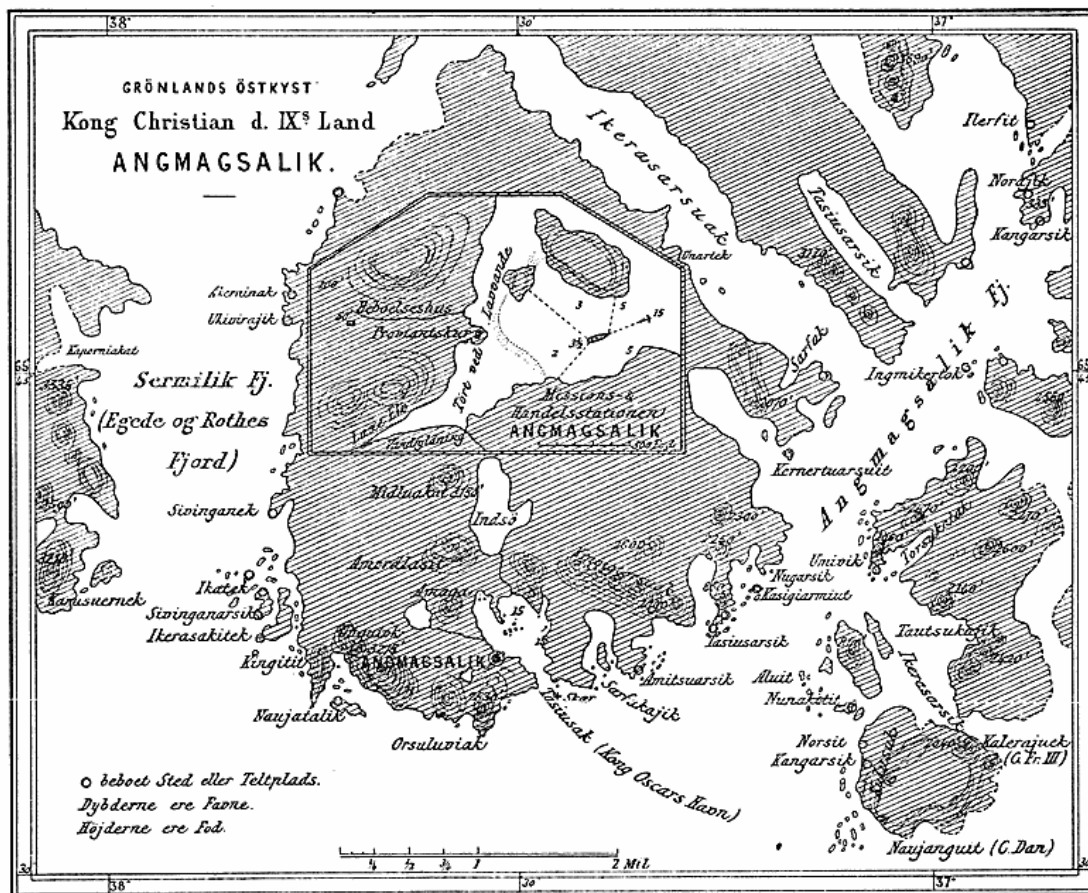
Foruden Proviant og anden Forsyning af Stationen til flere Aar medførtes to Baade og Materialer til tre Huse, nemlig et Provianthus, et foreløbigt Beboelseshus for hele Personalet samt en Missionærbolig, som dog ikke vil kunne rejses førend til næste Aar. Alle Husene ere af Træ, og Materialet var blevet fuldstændig tilpasset herved. Det foreløbige Beboelseshus bestaaer af tre Værelser, Køkken og Forværelse. I det ene Værelse skal Pastor Rüttel bo med sin Hustru, i det andet Handelsbestyreren og i det tredje de to Haandværkere. Huset er forsynet med et stort og højt Loftsrum, som dels skal benyttes til Oplagsrum, dels til Værksted. Huset beklædes med Brædder saavel udenpaa som indenfor Tømrene. Taget er beklædt med Tagpap ligesom ogsaa Ydervæggene; Gulv og Vægge indvendig ere beklædt med Linoleum.

„Hvidbjørnen“ afrejste fra Kjøbenhavn d. 11. August om Eftermiddagen, men paa Grund af stiv NW.-Kuling ankrede vi atter paa Helsingørs Rhed og kom ikke derfra førend den 13. Vi passerede Skagen næste Formiddag og *Fair isle* d. 17.

Rejsen var jævnt god over Atlanterhavet, men vi fik Taage i Danmarksstrædet. D. 24. August Kl. $2\frac{3}{4}$ FM., da vi vare paa $64^{\circ} 40'$ N. Br. og $34^{\circ} 50'$ V. Lgd., altsaa omtrent 20 Mil fra Land, faldt Vandets Temperatur pludselig fra 8° C. til 2° , og samtidig fik vi enkelte spredte Stykker Storis at se. Vi vare altsaa nu komne fra den varme, nordgaaende „Irvinger-Strøm“ over i den kolde, sydgaaende Polarstrøm. I to Etmaal holdt vi det gaaende med ganske langsom Fart i tæt Taage, dels ved Grænsen af tættere

Is, dels igjennem spredt Is; Vandets Temperatur holdt sig stadig lidt over 0°. Om Morgenen d. 26. klarede det noget op, saa at vi fik nogle smaa Øer og senere Pynten af Kap Dan at se. Taagen hang dog bestandig over hele den øvrige Del af Landet. Kursen blev sat ind i Angmagsalik-Fjorden, men Taagen skjulte kort efter atter Alt for os, og Storisen blev tættere, jo længere vi kom ind i Fjorden. Ved Hjælp af vor Dampflojte lykkedes det os dog at tiltrække os nogle Grønlænderes

Petersen og jeg næste Morgen med et af Skibets Fartøjer for at undersøge Tasiusak og den østfor liggende Fjord Sarfakajik for at finde den for Stationen mest passende Plads. Resultatet af denne Undersøgelse blev, at vi valgte at Sted, der laa i det Indre af den lille Bugt, hvori Nordenskiöld paa sin Rejse til Grønlands Østkyst i 1883 ankrede med „Sofia“. Denne Bugt ligger i Tasiusak, vestfor det smalle Indløb til samme, og Stationens Beliggenhed er 65°

Opmærksomhed, og tre af disse kom ombord til os fra Beboelsesstedet ved Bugten Tasiusarsik, hvor jeg overvintrede i 1884—85. Vi søgte derefter stadig i grødtyk Taage fra Pynt til Pynt. Da vi kom udenfor Angmagsalik-Fjorden, spredtes Isen atter, og vi kom tilankers i det Indre af Tasiusak (Kong Oscars Havn) Kl. 8½ EM., paa det Sted, hvor „Hekla“ havde ligget i 1892. Da Egnen her omkring ikke egnede sig til Anlæg af Stationen, afrejste Pastor Rüttel, Handelsbestyrer Joh.

36°5 N. Br. og 37° 30' V. Lgd. Samme Dags Eftermiddag, d. 27. August, gik „Hvidbjørnen“ til dette Sted, ankrede i Munden af Bugten i 15 Favne Vand og halte ind i den og fortøjede¹⁾.

Man vil muligvis undre sig over, at Stationen

¹⁾ Paa Kjellströms Kaart over „Kong Oscars Havn“ findes paa det nævnte Sted kun anført 7 Meter Vand. (Nordenskiöld: „Den andra Dicksonske Expeditionen till Grönland.“)

ikke er bleven anlagt ved en af de største Bopladser i Distriktet. Hertil skal jeg bemærke, at Befolkningen ved Angmagsalik boer meget spredt, idet der paa hver Boplads kun findes ét Hus, der beboes af 20—50 Individer, hørende til flere Familier. Afstanden mellem de længst fra hinanden liggende Bopladser, nemlig mellem Inigsalik og Nunakitit ved Sermiligak-Fjord, er 20 Mil. De øvrige Bopladser ligge ved Angmagsalik-Fjord og Sermilik-Fjord, nemlig omtrent 7 ved førstnævnte og 3 ved sidstnævnte. (Det nøjagtige Antal Bopladser kan ikke opgives, da det er forskjelligt for hver Vinter.) Afstanden mellem de længst fra hinanden liggende Bopladser i disse to Fjorde er over 10 Mil. Man vil heraf se, at, hvis man havde anlagt Stationen ved en af Bopladserne, vilde man dog ikke have opnaaet at komme i nær Forbindelse med noget stort Antal Individer. Ved Oprettelsen af Stationen maatte imidlertid tages Hensyn til forskellige Faktorer, saasom at der fandtes gode Byggepladser for Husene, at der var god Havn, hvor man havde nogenlunde Lethed med at losse, at Stedet var let at besejle, og at man uden for stort Besvær kunde faa god Udsigt over Havet, at man havde let Adgang til fersk Vand, og sidst, men ikke mindst, at der i Omegnen var noget jævnt og frodigt Terræn, hvorpaa Europæerne kunde færdes, saa at Almenbefindendet for disse ikke blev for trykkende. Alle disse Betingelser fandtes ved den valgte Plads, og tillige ligger den mellem de to store, beboede Fjorde og midt imellem de to fjærnest liggende Bopladser. I Sommermaanederne kan man med Baad have Forbindelse med de øvrige Bopladser og om Vinteren i Slæde gennem Dalstrøg, som føre saavel til Angmagsalik-Fjord som til Sermilik-Fjord. Endelig kommer dertil, at Tasiusak utvivlsomt vil blive et godt Sted for Garnfangst af Sælen, der, som bekendt, er den Fangst, som i det nordlige Inspektorat paa Vestkysten af Grønland giver det største Udbytte om Vinteren. Denne Fangst er ikke kjendt af Angmagsalikerne, men Handelsbestyrer Johan Petersen, der er godt kjendt med den fra Vestkysten, vil forsøge den i Tasiusak og antager sikkert, at den vil lykkes. Naar Angmagsalikerne lære denne Fangst at kjende, ville de sikkert nærme deres Vinterboliger mere til Stationen for i den trange Tid om Vinteren at blive delagtige i Tasiusaks Rigdom paa Sæler. Det er min Overbevisning, at inden en halv Snes Aar vil Garnfangst være i fuld Gang ved Angmagsalik.

Stationen ligger temmelig højt; det foreløbige Beboelseshus ligger ca. 80 Fod o. H., og samme Sted er der udset Plads til Handelsbestyrerens Bolig, som

ventes udsendt til næste Aar. Missionærens Bolig vil komme til at ligge ca. 100 Fod o. H. Proviantskuret ligger derimod umiddelbart ved Stranden i ca. 12 Fods Højde o. H. Havnen er god og Losning og Ladning forholdsvis let, undtagen ved Lavvande, hvorved den inderste Del af Bugten omtrent falder tør. Forskjellen mellem Høj- og Lavvande er ca. 9 Fod. En Laxelv findes tæt ved Stationen, ligesom der findes større Sletter og jævnt Terræn tæt ved. Vegetationen er efter grønlandske Forhold frodig og Beliggenheden smuk. Tæt ved Stationen findes et gammelt Grønlænderhus, som vil blive beboet i Vinter af et Par Familier¹⁾.

Fra d. 28. August til d. 5. September lossedes „Hvidbjørnen“, Provianthuset rejstes, og Provianten henstuvendes i det. Alle Materialer til det foreløbige Beboelseshus transporteredes op til Byggepladsen, Huset rejstes og kom under Tag. Alle Gjenstande, der skulde have Plads i dette Hus, hensattes i Telte. Materialerne til Missionærens Bolig tildækkedes med Presenninger og Sejl, og de største Tømmer bares op paa Pladsen, hvor denne skulde rejses. Kul, Mursten, Brænde og andre Sager, der ikke vilde tage megen Skade af at ligge under aaben Himmel, hensattes tæt ved Stranden.

Der arbejdedes af alle Mand fra Kl. 5 FM. til 7 EM. Det var ofte meget vanskeligt at faa Lasten bragt iland, men det besværligste Arbejde var dog at bære Husmaterialerne op til Byggepladsen, thi Terrænet havde en temmelig stor Stigning. Pastoren var altid paa Pletten, saa snart der var Arbejde, og hvor det var ham muligt at hjælpe, holdt han sig ikke for god til at tage fat. Handelsbestyreren maatte være nærværende overalt for at modtage Varerne, men tillige maatte han være Tolk og arbejde som Tømmermand eller hjælpe til ved de besværligste Arbejder.

Mange Grønlændere fra Omegnen besøgte Pladsen, medens vi vare der, dels af Nysgjerrighed for at se Skibet og os, dels for at fange Lax og plukke Krækbær (*Empetrum nigrum*). Jeg saa ikke mange af mine gamle Venner fra 1884—85; de fleste af dem vare enten døde eller rejste sydpaa. Jeg gjenkjendte dog adskillige, men som dengang havde været ganske unge Mennesker. Blandt disse skal jeg særlig nævne Atakak, som nu paa en fortrinlig Maade havde lodset

¹⁾ Nordenskiöld omtaler i „Kong Oscars Havn“ to Stenvarde fra Nordboernes Tid og en Nordboruin, som det uagtet ihærdig Søgen ikke er lykkedes os at finde Spor af. („Den andra Dicksonske Expeditionen till Grönland“ S. 421.)

os ind til Havnen i tæt Taage. Skjønt jeg ellers ikke skal komme ind paa Omtale af Grønlænderne, kan jeg dog ikke undlade at nævne et lille Træk af Atakak, hvorved han lagde alvorlig Følelse for Dagen. Han var i 1884 omtrent 20 Aar gammel og nygift. Sammen med sin unge Hustru blev han fotograferet. Denne Kone er nu død, og han er gift paany. Da jeg viste ham Billedet af ham og hans afdøde Hustru, blev han meget alvorlig, men saae med Interesse paa det. Jeg spurgte ham da, om han vilde beholde Billedet, hvilket han blev meget glad for og sagde med virkelig Følelse, at nu kunde han af og til se, hvorledes hans afdøde Kone havde set ud.

En Del Grønlændere hjalp os undertiden med Arbejdet, især ved Ophejsning af Lasten ombord eller ved Opbæring af den iland, men de bleve dog i Almindelighed hurtig trætte af dette for dem uvante Arbejde. De gjorde os større Nytte, naar de gik ud for at stikke Lax og forsynede os med deres rigelige Fangst. Vi betalte dem saavel for deres Arbejde som for Fisk og Kjød med hollandsk Rulletobak, Synaale og smaa Perler. Disse vare nemlig de eneste Tuskhandelsvarer, som vi havde faaet frem.

Handelen med Grønlænderne vil ikke kunne komme igang, førend Stationen er nogenlunde i Orden. Der maa da foreløbig kun indhandles Bjørneskind, Ræveskind og Sælkind, men disse sidste dog kun for saa vidt Befolkningen skjønnes at kunne undvære dem. Af Spæk maa kun indhandles saa meget, som det ved Stationen ansatte Personale behøver til eget Brug. De Indfødte kunne kun tilforhandle sig Erhvervsmidler, Jærnvarer, Tobak og Beklædningsartikler. Denne meget begrænsede Handel vil dog mulig ad Aare udvides noget, thi Befolkningen har allerede været i saa megen Forbindelse med den civiliserede Verden, at jeg antager, at den ikke vil være tilfreds med ikke at kunne blive af med noget af det overflødige Spæk og med ikke at kunne købe nogen europæisk Proviant, f. Ex. Gryn, Ærter og Rugmel. Det er dog meget naturligt, at man i Begyndelsen har haft Betænklichkeiten ved at forandre Folkenes Levemaade.

Til Lettelse ved Kjøb og Salg med de Indfødte er Handelsbestyreren forsynet med Zinktegn med paa-stemplet Værdi, angiven i Øremønt. Disse Pengetegn vil han dog ikke strax kunne tage i Brug, thi Folkene maa først gjøres fortrolige med Maaden, hvorpaa de skulle benyttes.

Det er paa det Strængeste forbudt det ved Stationen værende Personale at sælge, bortgive eller udskjenke spirituose Drikke i hvilken som helst Form

til de Indfødte eller under nogetsomhelst Paaskud at uddele til eller forære de Indfødte europæisk Proviant. Den eneste Undtagelse herfra er, naar det under indtræffende almindelig Misfangst gjælder at afværge Hungersnød; i saa Tilfælde kan der gratis udgives groft Rugmel til de Nødlidende, for saa vidt Hensynet til Stationens eget Personale gjør det muligt. Der maa dog aldrig udgives mere, end at Stationens Proviantbeholdning er tilstrækkelig til, at dens Personale kan opholde Livet i to Aar. Da denne Uddeling af Sultekost til de Indfødte dog maa antages at skade disse, navnlig ved at forringe deres Selvstændighed, maa man være meget forsigtig med ikke at gjøre Brug af den uden bydende Nødvendighed.

Grønlændernes Udseende med Hensyn til Klædragt var meget forandret siden min Ankomst til Angmagsalik i 1884. Sørstedelen af dem var nu forsynet med europæiske Klædningsstykker, der ofte vare fuldstændige Pjalter. De fleste ere blevene forsynede med disse Klædningsstykker i det sidste Aarstid fra et Skib, der havde overvintret deroppe.

Ifølge Grønlændernes Beretning indkom nemlig ifjor Efteraar til Angmagsalik et Sejlskib, en Brig, med ni Mands Besætning. Skibets Nationalitet kan ikke konstateres, da det aldrig havde vist Flag. Føreren af dette Skib var indrettet paa Handel med de Indfødte, idet han i den Hensigt var forsynet med Tøjvarer, saavel Uld- som Bomuldstøjer i hele Stykker, færingske Uldtrøjer, tynde Jærnstænger, der parteredes til Pilejærn, grønlandske Krumknive, Perler o. s. v. Geværer vare ikke medbragte til Forhandling, men af Skibets egen Beholdning blev der solgt tre Baglade-rifler. Det gjaldt som Regel ombord, at kun Kaptajnen maatte handle, men den øvrige Besætning gjorde det dog ogsaa af og til og afhændede da fornemmelig brugte Klædningsstykker.

Efter at have handlet vilde Kaptajnen atter afrejse. Skibet kom udenfor, men paa Grund af Vindstille og stærk Strøm opgav man Rejsen, vendte om og overvintrede ved Kulusuk, tæt vestfor Kap Dan. Skibet var rigeligt forsynet med Proviant hele Vinteren igjennem. Udbyttet af Handelen har for Skibet været ca. 60 Bjørneskind foruden Ræveskind, Sælkind, Spæk og ethnografiske Sager (deriblandt 3 Kajakker), saa at Skibet var fuldt ladet, da det gik hjem. Efter endt Overvintring afsejlede Skibet tre Dage forinden „Hvidbjørnens“ Ankomst. Kaptajnen havde udtalt, at han vilde komme tilbage næste Aar med et Dampskib. Han vilde da tage Rifler med til Forhandling og bygge sig et Hus ved Kulusuk.

Det er indlysende, at dette Handelsforetagende har maattet indvirke uheldigt paa Befolkningen, der gennem Lt. Ryders Expedition havde faaet Underretning om, at der i en nær Fremtid kunde ventes oprettet en Missions- og Handelsstation deroppe, og som i den Anledning blev anmodet om ikke at ituskræ Bjørne- og Ræveskind eller sende dem sydpaa til Vestkysten, men samle dem sammen for at anvende dem til Tuskhandel, naar Handelsbestyreren maatte komme. Nu have de Indfødte borttusket alle disse Skind for Sager af ringe Værdi for dem og staa da for Øjeblikket blottede for de nødvendige Omsætningsmidler. Man kan heldigvis antage, at et saadant Handelsforetagende ikke vil gjentage sig, efterat Stationen er oprettet, thi der vil næppe nu være Udsigt til at tjene noget derved. Det viser sig saaledes, at Stationen ved Angmagsalik er bleven oprettet i yderste Øjeblik, og man maa haabe, at det nævnte Handelsforetagende ikke har bibragt den grønlandske Befolkning nogen varig Skade.

Medens Vejrliget i Begyndelsen af vort Ophold ved Stationen var fortrinligt, nemlig stille, klart Vejr med et Par Graders Varme, indtraadte med September Maaned ENE-Vind med regnfuldt Vejr og 8 à 10 Graders (C.) Varme. En Del Storis laa bestandig inde i Tasiusak. Med den fremherskende Vind stuvendes den endog gjentagne Gange ind i selve Havnen, men drev dog ud igjen med andre Vinde eller ved Stille.

Efter at have indtaget Stenballast og fyldt Vand var „Hvidbjørnen“ klar til Afgang d. 6. September. Vi toge Afsked med Stationens Personale, som nu flyttede iland for at bo i Telte, indtil Beboelseshuset var færdigt. „Hvidbjørnen“ forlod Havnen, men maatte paa Grund af et smalt Bælte uigjennemtrængelig Is i Mundingen af Tasiusak vende om. Isen var imidlertid pakket ind i Havnen, saa at vi ikke kunde komme tilbage til Stationen, men ankrede paa Østsiden af Tasiusak. Den paafølgende Dag var det stiv Kuling af ENE, og tæt-pakket Is laa saavel udenfor som indenfor Bugten. Isen satte ind i den, men generede os ikke, idet den sammenpakkedes i den vestlige Halvdel af Bugten. Opholdet iland for Stationens Personale har i disse Dage maattet være drøjt nok paa Grund af den stormende Kuling og Regn. Da Stormen den sidste Nat, medens vi laa i Tasiusak, var paa det Højeste, frygtede vi for, at Taget paa Beboelseshuset skulde være blæst af, thi Vinden kunde faa fat inde under det, men vi bleve ved Dagens Frembrud beroligede ved at se alt staa uforandret, og da vi ved vor Afgang passerede den lille, nye Koloni, saa den nok saa hyggelig ud, og vi

hilstes fra den med det vajende Dannebrog. D. 8. September om Formiddagen spredtes Isen i Mundingen af Tasiusak, hvorfor vi strax lettede og stode ud af Bugten med en Storm af ENE, men imellem spredt Is og i meget høj Søgang. Heldigvis kunde vi undgaa at komme til at røre ved noget Isstykke, hvilket under den stærke Rulning kunde have været farligt for „Hvidbjørnen“. Udenfor traf vi ingen Is, og Vandets Temperatur steg hurtig til 5°, men først paa 64° 15' N. Br. og 35° 15' V. Lgd. antog Vandet en Temperatur af 8°, altsaa meget nær paa samme Sted som paa Oprejsen.

„Hvidbjørnen“ havde en hurtig Rejse over Atlanterhavet og Nordsøen, idet man havde overvejende vestlige og nordlige Vinde; *Fair isle* passeredes d. 14. September og Skagen den 16. D. 17. om Eftermiddagen ankom „Hvidbjørnen“ til Kjøbenhavn efter ni Dages Rejse fra Angmagsalik.

Medfølgende Tabel vil kunne give et Begreb om de klimatologiske Forhold ved Angmagsalik. Den er fremkommen paa følgende Maade. Fra den 1. Oktober 1884 til den 1. Juni 1885 er der ved vort Overvintringssted, Tasiusarsik, foretaget Observationer hver anden Time fra Kl. 6 Fm. til 12 Midnat. Disse Observationer ere offentliggjorte i *Observations internationales polaires, Expédition danoise Tome II*, og Resultatet af dem i „Meddelelser om Grønland IX“. I Maanederne September 1884 og Juni 1885 ere Observationerne foretagne tre Gange daglig, dels ved Tasiusarsik, dels paa Rejser i Omegnen. Vi ankom nemlig til Angmagsalik-Distriktet d. 30. August 1884 og afrejste derfra d. 4. Juli 1885. Observationerne i August 1884 og Juli 1885 ere ligeledes foretagne tre Gange daglig, henholdsvis paa Oprejsen til Angmagsalik fra ca. 63° N. Br. og paa Hjemrejsen derfra til ca. 61½° N. Br.

Jeg skal ikke komme ind paa Diskussion af dette uensartede Materiale, men vil kun bemærke, at NE.-Vinden saavel er den fremherskende Vind som den stærkeste, den varmeste og fugtigste Vind. Ofte optraadte den med aldeles udpræget Föhn-Karakter. NW.-Vind er den koldeste Vind, men kan dog undertiden optræde som varm Föhn, og det er denne Vind, som sætter Isen fra Land.

Der er nu oprettet en meteorologisk Station ved Angmagsalik. Denne vil paa Grund af sin fortrinlige Beliggenhed ved Danmarksstrædet udfylde en særlig

August 1884 — Juli 1885.

		August	September	Oktober	November	December	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	Aaret
Luftens Temperatur (Celsius).	Middel	2.7	1.4	-1.8	-4.7	-5.5	-5.3	-15.1	-8.6	-3.7	0.8	2.0	4.0	-2.8
	Højest	9.6	6.2	5.0	2.9	2.5	3.8	2.7	-0.2	5.0	8.8	12.0	11.3	12.0
	Lavest	-1.7	-4.2	-8.9	-14.7	-14.1	-17.5	-25.2	-19.4	-17.0	-6.2	-4.4	-2.2	-25.2
Luftens Tryk (700 mm +.)	Middel	53.8	51.7	49.5	53.1	40.4	44.3	61.9	52.4	59.0	63.3	54.3	57.5	53.4
	Højest	64.6	64.2	74.6	75.8	56.1	61.0	74.6	68.4	76.2	78.2	69.8	65.2	78.2
	Lavest	34.7	29.0	30.1	6.2	20.4	15.3	42.1	34.2	35.0	43.9	33.4	40.8	6.2
Skymængde (Skala 0—10).		5.5	7.3	7.8	7.6	7.1	6.0	3.1	4.7	4.3	5.2	6.6	5.6	5.9
Vindens Hyppighed i Procent.	N.	7	20	40	31	37	29	19	26	20	11	1	7	21
	NE.	7	19	32	36	38	31	23	28	26	22	11	12	24
	E.	7	3	6	7	4	9	9	7	10	14	10	6	8
	SE.	4	3	1	1	1	1	0	1	1	3	7	5	2
	S.	0	7	1	2	0	1	0	3	2	7	9	6	3
	SW.	4	0	4	2	1	3	2	7	7	17	24	11	7
	W.	10	1	3	4	2	3	5	5	4	8	2	4	4
	NW.	28	4	4	4	8	6	8	9	9	1	7	12	8
	Stille.	33	43	9	13	9	17	34	14	21	17	29	37	23
Vindstyrke (Skala 0—6).		1.4	1.2	2.5	2.4	2.7	2.3	1.2	2.1	1.4	1.5	1.2	1.0	1.7
Antal Dage med:	Nedbør	8	9	22	15	16	15	6	14	8	11	13	7	144
	Regn	8	7	4	3	2	2	0	0	4	4	10	7	51
	Sne	3	2	20	14	16	15	6	14	8	10	4	0	112
	Hagl	0	0	1	1	1	4	0	1	0	1	0	0	9
	Dis	4	6	21	15	8	13	8	12	11	15	2	2	117
	Taae	5	8	5	3	0	1	1	3	3	7	10	6	52
	Torden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Frost	(11)	17	29	29	31	31	28	31	28	29	16	(10)	290
	Storm	3	2	11	9	10	12	0	11	2	1	1	1	63
Antal Nætter med Nordlys.		(4)	(7)	8	10	12	16	18	12	14	0	0	0	101

vigtig Plads i det meteorologiske Iagttagelsesnet. Danmarksstrædet er nemlig ligesom en Afløbsrende for en Del af de Storme, der komme fra Amerika og passere Atlanterhavet sydfor Grønland, medens de andre bane sig Vej tværs over Havet tæt sydfor Island og under deres fortsatte Vandring mod Øst paavirke Nord- og Mellemeuropas Vejrforhold i en meget væsentlig Grad. De meteorologiske Observationer ved Angmagsalik foretages af Handelsbestyrer Johan Petersen. Stationen er bleven forsynet med en Del selvregistrerende Instrumenter foruden de paa vore meteorologiske Hovedstationer sædvanlige Instrumenter.

Jeg skal her sammenstille de Oplysninger, vi have om Isen udfor Angmagsalik i de senere Aar, men skal dog først nævne Lieutenant Egedes bekjendte

Togter med Jagten „Den nye Prøve“ og Hukkerten „Hvidfisken“¹⁾.

1786. Den 20. August traf Egede enkelte Is-skodser og mange Isfjælde, da han var 8 Mil fra den nævnte Kyst, og tæt sammenpakket Is, da han efter Gisning var 2 $\frac{1}{2}$ Mil derfra. Mellem Kysten og Drivisen saae han en Strimmel aabent Vand. Han sejlede langs med Iskanten, men ingensteds kunde han finde saa megen Aabning, at selv den mindste Jolle havde kunnet slippe igjennem. Vinden var østlig, laber Kuling.

1787. Den 18. Maj befandt „Hvidfisken“ sig i en

¹⁾ Egede: „Reisebeskrivelse til Østergønlands Opdagelse, foretaget i Aarene 1786—87.“ Kjøbenhavn 1789.

8—10 Mil dyb Isbugt, hvorfra Egede saae Landet i Omegnen af Angmagsalik. Han sejlede langs med Kanten af den sammenhængende Drivis i 6—8 Mils Afstand fra Land. Isen, som var i stærk Drift nordfra, satte imidlertid stærkt ind paa Skibet og gjorde Udløbet af Isbugten bestandig smallere. Næppe var det lykkedes at komme ud af Bugten i flot Vande, førend uigjennemtrængelige Ismasser aldeles lukkede Udløbet af Bugten.

1883¹⁾. Den 4de September traf Dampskibet „Sofia“ Drivisen 5 Mil fra Land udfor Egnen ved Angmagsalik. Nordenskiöld skriver, at Drivisen, efter at den tæt pakkede Yderkant var passeret, var temmelig fremkommelig. Den bestod af jævne, ikke opskruede Isflager, som kun hævede sig nogle faa Fod over Havet og sjælden havde mere end tredive til fyrretyve Fod i Gjennemskæring. Hist og her fandtes store Isfjælde. Nærmest ved Landsiden begrænsedes Isbæltet af en tættere Kant, indenfor hvilken der fandtes en 3—4 Kml. bred, saa godt som isfri Kystrende.

D. 5. September sendte Nordenskiöld før Afrejsen fra Tasiusak to af Fangstmændene tilfjælds forat rekonosere. De kom tilbage med den Besked, at Isbæltet udfor Kysten nu var mere spredt, end da Skibet kom ind. Da „Sofia“ dampede ud, fandtes ogsaa i Begyndelsen dette bekræftet, men det blev i Længden umuligt fra Skibets lave Rejsning at finde den Vej, som var bleven valgt fra Fjældtoppen, og snart kom man til Steder, hvor „Sofia“ maatte bane sig Vej gennem tæt pakket Drivis. Det var værst, da de kom til Isbæltets Ydergrænse. Her var Drivisen ikke alene meget tæt, men den rullede med Brag og Drøn hæftigt op og ned af stærk Dønning. Lykkeligvis var det Bælte, hvori Isrulningen fandt Sted, ganske smalt.

1884. Da vi paa Konebaads-Expeditionen i dette Aar begyndte at nærme os Angmagsalik-Egnen, saae vi d. 19. August fra et 1750 Fod højt Fjæld, Nunatak, saa godt som ingen Is tilsøs, men kun en Strimmel spredt Is, som adskilte det aabne Vand udenfor fra det aabne Vand langs med Land. Atter d. 24. og d. 25. August saae vi fra høje Fjældtoppe meget lidt Is tilsøs, nemlig kun spredte Strimler, mellem hvilke et fuldstændig isfrit Farvand førte ind til Kysten. Søgningen var derfor ogsaa meget høj. D. 10. September saae vi fra et Fjæld ved Angmagsalik, at Isen langs Land var meget spredt, og tilsøs fandtes aldeles ingen Storis. D. 20. og 21. September saae vi fra en 1550 Fod høj Fjældtop paa

Erik den Rødes Ø og fra en 2080 Fod høj Fjældtop paa Leifs Ø, at Havet var aldeles isfrit, og mægtig Brænding beskyllte Kysterne. I Sundene mellem Øerne laa dog enkelte Steder nogle Ismasser. D. 9. Oktober var der fra Angmagsalik ingen Is at se i nogensomhelst Retning. I August og September Maaned havde vi saa godt som bestandig nordlige Vinde eller Stille. De Indfødte havde allerede tidligere om Sommeren fortalt os, at der om Efteraaret ikke fandtes Storis i Havet udfor Egnen ved Angmagsalik.

1885. D. 30. Juni satte en stærk NV.-Storm Storisen langt tilsøs ved Angmagsalik og langs med hele Østkysten af Grønland sydfor dette Sted. Storisen vedblev lige til d. 20. Juli at være meget spredt overalt, men den laa saa langt ud tilsøs, som man kunde se.

1888¹⁾. D. 17. Juli var Sælfangeren „Jason“ udenfor Storisen 2½ Mil fra Sermilik-Fjordens Munding. Fra Tønden paa Mastetoppen saaes Luftspejling af aabent Vand indenfor Isen. Nansen skriver, at for et Skib som „Jason“ vilde det have været en let Sag at bryde gennem den Smule Is, der var. Den yderste Strækning af Isen var saa meget spredt, at Fartøjerne for en væsentlig Del kunde ro imellem Flagerne. Længere inde var Isen noget tættere, men der fandtes mange smaa Flager imellem og mange aabne Partier hist og her. I Lø af et stort Isfjæld kom Fartøjerne ind i en rivende Malstrøm, som kastede Isflagerne, mellem hverandre, saa at de tørnede og sattes paa Ende. Nansen saae lange aabne Render indefter og troede allerede fra Baaden at kunne se det aabne Vand paa Indersiden af Isen, da Uheldet med det ene Fartøj forhindrede videre Fremtrængen, idet Isen under Istandsættelsen af Baaden pressede sammen om den Flage, hvorpaa man havde halt den op. Med rivende Hastighed førtes Flagen vestefter ind i det bredere Isbælte paa Vestsiden af Sermilik-Fjorden. Her tog Strømmen en mere sydlig Retning og førte Flagen ret fra Land. Efter et Døgn Forløb spredtes den atter; man arbejdede sig frem mod Land i lange isfri Render, men saa pakkede Isen atter sammen og man maatte ty til en Isflage, med hvilken man nu drev bort fra Landet.

1892²⁾. D. 10. September kom „Hekla“ ind under Østkysten af Grønland ved Kap Dan udfor Angmagsalik-Fjordens Munding. Farvandet var her aabent ind-

¹⁾ A. E. Nordenskiöld: „Den andra Dicksonska Expeditionen till Grönland. Stockholm 1885.“ S. 419 og 426.

¹⁾ Fridtjof Nansen: „Paa Ski over Grønland. Kristiania 1890.“ S. 208 og 213—18.

²⁾ Ryder: „Den østgrønlandske Expedition 1891—92.“ („Geografisk Tidsskrift, 12te Bind,“ Side 3).

til omtrent en Mils Vej fra Kap Dan. Isforholdene her gjorde imidlertid, at man maatte søge noget mere vestpaa og ned til Tasiusak. Efterat have gennembrudt en Strimmel tæt pakket Is foran sammes Munding kom „Hekla“ ind i denne. D. 16. September saae Ryder fra et Fjæld paa den lille Ø Ananak sydfør Leifs Ø, at der laa et Isbælte langs Kysten nordefter og saa langt tilsøs, som man kunde se (5—6 Mil). I de snævre Sunde mellem Øerne laa ogsaa megen Is. De Indfødtes Udtalelser om Isforholdene gik ud paa, at det var meget usædvanligt, at de indre Farvande paa denne Aarstid vare saa opfyldte af Storis som nu. D. 23. September var „Hekla“ klar til Afrejse, men tæt Is udenfor Kysten og haard Snestorm gjorde, at man først d. 26. kunde forlade Havnen. I stille Vejr dampede „Hekla“ i Løbet af nogle Timer igjennem det 4—5 Mil brede Isbælte. Længere nord- og sydefter syntes dette at være af større Mægtighed. Den følgende Nat passerede man omtrent 15 Mil fra Kysten det sidste Isfjæld.

1893. Et Sejlskib kom, som nævnt ovenfor, ind til Angmagsalik om Efteraaret. Efter at have handlet gik Skibet ud igjen. Der var ingen Is i Farvandet, men paa Grund af Vindstille og stærk Strøm vendte Skibet atter tilbage for at overvintre.

1894. Efter Angmagsalikernes Beretning gik Storisen bort fra Landet 10 Dage, førend „Hvidbjørnen“ ankom, altsaa d. 16. August. Sejlskibet, som havde overvintret, forlod Angmagsalik 3 Dage, førend vi ankom, altsaa d. 23. August. „Hvidbjørnen“ traf spredt Storis d. 24. August i en Afstand af 20 Mil fra Land. Af og til saae vi Is paa Vejen indefter, men kunde paa Grund af tæt Taage ikke faa nogen Oversigt over, hvor megen Is der var, eller hvorledes den laa. D. 26. traf vi i Angmagsalik-Fjorden en Del Storis, men som vi heller ikke kunde overse paa Grund af Taage. Udfor Tasiusak saae vi ingen Is. D. 2. September saaes fra Fjældene kun meget lidt og spredt Is tilsøs. Hvor hurtigt Forandringer i Isbæltet kunne indtræde, havde vi Bevis for d. 6. og 8. September. D. 6. omtrent Kl. 8 FM. meldtes af Kajakker, der kom fra Amitsuarsik, at der saa godt som ingen Is var ud for Tasiusak. Vi lettede, men da vi omtrent Kl. 11 kom ud til Mundingen, og det imidlertid var blæst op med ENE.-Vind, spærredes vi fuldstændigt af et smalt, uigjennemtrængeligt Isbælte. D. 8. Kl. 6 FM. var der endnu et tæt pakket Bælte udfor Tasiusak. Kl. 8 var Mundingen saa godt som helt isfri, men en Time senere, da vi kom derud, havde der igjen samlet sig en ringe Mængde spredt Is. Denne var i stærk Drift vestefter,

og Søgangen var høj. Vestude saae man Storisen ligge sammenpakket.

Efter vort nuværende Kjendskab til Isforholdene udfor Angmagsalik maa man antage, at Slutningen af August og Begyndelsen af September vil være den bedste Tid til Besejlingen af Stationen. Det er muligt, at man senere paa Aaret vil være mere sikker paa ikke at træffe Storis dér udfor, men man vilde da faa længere mørke Nætter og stormfuldere Vejr. Ismængden er om Efteraaret udfor Tasiusak kun ringe, men den fremherskende Vind er NE., og denne Vind sammenpakker Isen udfor Mundingen af Bugten. Saasnart det imidlertid bliver Stille eller NW.-Vind, spredes Isen atter. Vinde fra den sydlige Halvdel af Kompasset ere meget sjældne. Storisen er i det Hele taget overordentlig afhængig af Vindene.

Det er Meningen, at Angmagsalik fremtidig skal besejles hvert Efteraar af „Hvidbjørnen“ paa dette Skibs tredje Rejse til Grønland, nemlig paa Hjemrejsen fra Julianehaab. Man har grundet Haab om, at dette vil lykkes; men skulde det et enkelt Aar slaa fejl, vil Personalet alligevel ikke kunne komme til at lide Nød; i alle Tilfælde vil det være rigeligt forsynet med alle grove Proviantsorter til flere Aar.

Ved Besejlingen af Angmagsalik er det nødvendigt at have Taalmodighed for ikke at udsætte Skibet for Fare ved at tørne mod Is i høj Sø, men saasnart Lejligheden bliver god, gjælder det om at benytte den saa hurtigt som muligt, førend den atter forandrer sig.

Uden at vi her skulle komme ind paa det oftere omdebatterede Spørgsmaal om den nyoprettede Stations Betydning for Grønlandernes materielle og moralske Vel, skulle vi henlede Opmærksomheden paa Stationens store Betydning i meteorologisk Henseende, om hvilken der mellem Meteorologer ikke kan være delte Meninger. Angmagsalik er den første meteorologiske Station, der er bleven anlagt paa Grønlands Østkyst. I Forbindelse med den islandske Station ved Stykkisholm vil den kunne paavise Vandringen af de barometriske Minima gjennem Danmarksstrædet og i det Hele taget bringe Klarhed over disse Egenes meteorologiske Forhold, hvorved, som tidligere antydet, der ogsaa vil bringes større Klarhed over Vejrforholdene i Nord- og Mellemeuropa.

Til Slutning vil jeg udtale det Ønske, at det Værk, der nu er begyndt ved Angmagsalik, maa blive til Gavn og Velsignelse for den lille grønlandske Befolkning, der har sit Hjem deroppe, og til Glæde og Tilfredsstillelse for dem, der have paataget sig den alvorlige og besværlige Gjerning at virke for denne Befolkning.